

שישה ימים של פלא

שרה קרומביין

איורים: רבקה עטרה צינמן

לאישי וילדיי היקרים,
שדחפו אותי
להעלות את הדברים על הכתב,
לנכדיי ותלמידותיי
שהקשיבו לסיפור
בסקרנות ובעיניים נוצצות.

פתח דבר - רק לסקרנים, כל השאר - לדלג מוזמנים!

שלום ילדים!

במשך שנים רבות אני מספרת לילדיי, לתלמידיי, ועכשיו גם לנכדיי, על חוויותיי ממלחמת ששת הימים. בזמן הסיפור אני תמיד חיה אותו, ובכל פעם מתרגשת מחדש. אני מקווה שגם אתם תמצאו עניין בקריאה. חשבתי שאם אסביר פה, בהקדמה, את הרקע למלחמה, זה יאפשר לכם לקרוא את הסיפור ברצף וליהנות ממנו יותר.

מלחמת ששת הימים פרצה בכ"ו באייר תשכ"ז, 5 ביוני 1967, כשמדינת ישראל הייתה ממש צעירה - רק בת תשע עשרה! זה בוודאי נראה לכם רחוק מאוד מהיום, אבל כדי להבין טוב יותר צריך לחזור עוד אחורה - לתקופה שלפני הקמת המדינה. מוכנים לקפיצת הדרך בַּרְוֹרס? אז קדימה! זאת אומרת, אחורה!

כפי שבוודאי ידוע לכם, לפני הקמת המדינה שלטו בארץ הבריטים. הערבים התנגדו מאוד לכך שהיהודים חזרו מהגלות לארצם והתחילו לבנות ולפתח אותה. לאורך כל השנים של המנדט הבריטי בארץ, וגם לפני כן, בזמן התורכים, הערבים התנכלו ליהודים, בתקווה שמי שיישאר בחיים יעזוב את הארץ. היו תקופות של

פרעות קשות: בתרפ"ט (1929), בתרצ"ו (1936) ועוד. היהודים ניסו להתארגן כדי להגן על עצמם, כיוון שהבריטים לרוב לא פעלו נגד הערבים, ובמקרים רבים אף סייעו להם. כך קמו ה'הגנה', והמחתרות, אצ"ל (ארגון צבאי לאומי) ולח"י (לוחמי חירות ישראל). כאשר גבר המתח בין היהודים והערבים בארץ, העבירו הבריטים את הטיפול בבעיה אל ארגון האומות המאוחדות - הלא הוא האו"ם. האו"ם הקים ועדה שתבדוק את המצב בארץ ותציע פתרון, והתוכנית שהציעה הוועדה נקראה 'תוכנית החלוקה'.

התוכנית כללה הצעה לסיים את המנדט הבריטי בארץ ולחלק את שטחה של ארץ ישראל לשתי מדינות, אחת לערבים (למרות שכבר אז היו לא מעט מדינות ערביות) ואחת ליהודים.

המדינה שתכננו לתת ליהודים הקיפה (כדאי מאוד להיעזר במפה) את רצועת החוף, הגליל המזרחי, העמקים הצפוניים, הערבה, דרום הנגב וחוף מפרץ אילת. המדינה שיועדה לערבים הייתה אמורה לכלול את הגליל המרכזי והמערבי, רצועת עזה, חלק מן הנגב המערבי (כולל העיר באר שבע), אזור השומרון ובקעת הירדן.

לפי המפה אפשר לראות שלא תמיד היה רצף בין השטחים של כל מדינה, כי השליטה בכל אזור נקבעה לפי רוב התושבים שגרים בו. מובן שמציאות כזו היא מאוד בעייתית ולא נוחה. נוסף על כך, העיר ירושלים, מקום מקדשנו ובירת הנצח של עם ישראל, הייתה אמורה להיות שטח בין-לאומי בחסות האו"ם.

בתאריך 29 בנובמבר 1947, או כפי שהוא נקרא בפינו - כ"ט בנובמבר (אולי יש במקום מגורכם רחוב כזה? מיד תגלו למה), הצביעו המדינות החברות באו"ם על תוכנית החלוקה. ההצעה התקבלה: 33 מדינות הצביעו בעדה, 13 מדינות הצביעו נגדה, ו-10 מדינות נמנעו.

מפת ארץ ישראל על פי תוכנית החלוקה

נקבע שהמנדט הבריטי יסתיים בלילה שבין ה-14 ל-15 במאי 1948.

רוב היהודים בארץ ובעולם היו מלאי שמחה שסוף-סוף עמי העולם מכירים בזכותנו להקים מדינה משלנו, על אף שהצטערו שהיא תהיה כל כך קטנה, מפוצלת ובלי ירושלים. המונים רקדו ברחובות והניפו דגלי ישראל.

תגובתם של הערבים הייתה שונה לחלוטין. רובם זעמו על כך שניתנת לנו מדינה, והם סירבו לקבל את תוכנית החלוקה. ההתקפות שלהם על היהודים בארץ גברו, וכך למעשה התחילה מלחמת השחרור, שנמשכה חודשים ארוכים.

בה' באייר תש"ח, 14 במאי 1948, הכריז דוד בן גוריון על הקמת מדינת ישראל.

למחרת פלשו צבאות של שבע ממדינות ערב לארץ בניסיון להשמיד את המדינה שזה עתה קמה. המלחמה גבתה קורבנות רבים, אך לשמחתנו היא הסתיימה בניצחון המדינה הצעירה - ניצחון מעטים מול רבים! שטחים רבים שהיו אמורים להיות חלק מהמדינה הערבית - בסופו של דבר נותרו בידינו: הגליל כולו, הנגב כולו, וכן הערים לוד ורמלה. בקרבות קשים הצליח צבא ההגנה לישראל לכבוש את חלקה המערבי של ירושלים - ירושלים ה'חדשה'.

ואולם, חלקים יקרים של הארץ נלקחו מאיתנו - ירושלים העתיקה, הר הבית, הכותל המערבי והרובע היהודי נפלו בידי הערבים. הר הצופים נשאר בידינו, כמובלעת בתוך אזורים שנמצאים בשליטה ערבית, ורק מספר מצומצם של שוטרים ועובדים-אזרחים הורשו לשהות שם. רק פעם בשבועיים הייתה שיירה יוצאת להר הצופים, כדי להביא אספקה ולהחליף את השוטרים והעובדים. הר ציון,

הצמוד לעיר העתיקה, נותר אף הוא בידינו, אך הגישה אליו הייתה כרוכה בקושי ובסכנה.

גוש עציון, שממוקם בין ירושלים וחברון, נפל בידי הערבים, וגם כל מרכז הארץ, השומרון, נותר בידיהם. אחרי המלחמה סיפחה ירדן לשטחה את אזור יהודה ושומרון, ולכן ירושלים עצמה הייתה מוקפת באויבים משלושה כיוונים - מדרום, מצפון וממזרח. רק פרוזדור צר במערב חיבר אותה לשאר המדינה. המצב הזה נמשך עד למלחמת ששת הימים.

אמנם זכינו במדינה גדולה יותר מזו שתכננו עבורנו, אך אם תביטו במפה שבעמ' 9 תבינו כמה היא הייתה אמורה להיות קטנה, ובמיוחד כמה צרות היו 'מותניה' (מרכז הארץ).

כל זה השתנה, בעזרת ה', במלחמת ששת הימים, ועל כך סיפורנו.

קריאה מהנה!

שרה

ג' באייר תשכ"ז

פקחתי עין אחת בזהירות. בלון דגדג לי באף. בלון? באף? מה קורה פה?

העזתי לפקוח לאט-לאט גם את העין השנייה. לא, לא טעיתי. אני במיטה, אך שרשרת של בלונים צבעוניים ריחפה מעל פניי. נראה היה שהיא לא מחוברת לשום דבר, וכל כמה שניות בלון נגע בפניי בַּרְפֻּנוֹת. התיישבתי במיטה, עדיין לא ערה לגמרי, ומיששתי בלון צהוב (הצבע האהוב עליי). כן, הוא אמיתי, לא חלום.

הבלון נמשך מידיי והשרשרת נעלמה. צחוק מתגלגל נשמע מהמטבח, שהוא בדיוק מול חדרי. זה הצחוק של אחותי הצעירה רינה. שפשפתי את עיניי והעפתי מבט זריז בשעון המעורר. השעה שש וחצי בבוקר, חמש דקות לפני שהשעון אמור לצלצל. משהו פה מוזר מאוד.

כדאי שתדעו, אין דבר כזה שרינה מתעוררת לפניי. בדרך כלל אני ממש צריכה לגלגל אותה מהמיטה, לעיתים בליווי כמה שפריצים הגונים של מים, כדי שתואיל בטובה להגיע לבית הספר בדיוק בצלצול (או דקה-שתיים אחרי...). אצל רינה לא קיים המושג 'מאוחר'. הסיסמה שלה בחיים היא: 'מה שלא אספיק היום, אספיק מחר. ומה שלא אספיק מחר, אז מחרתיים. מה בוער?' אותי זה

פשוט משגע. אני כזאת שחייבת להגיע לכל מקום חצי שעה לפני הזמן.

אז מה יום מימים? איך קרה שהיא קמה לפניי?

בטרם הספקתי לתהות יותר מדי על פשר המציאות המשוונה התפרצו לחדרי אבא, אמא, רינה (מה לעשות, זוהי כל המשפחה שלנו) ושרשרת הבלונים, כולם קוראים לעברי 'מזל טוב!' בעליזות (טוב, חוץ מהבלונים). עכשיו הכול מובן. היום ג' באייר, יום ההולדת שלי! אבא ואמא נופפו בידיהם בכרזה ססגונית שעליה כתוב שמי, שרה, בפסיפס של ניירות צבעוניים חתוכים, המספר 12, ומתחתיו כתוב 'עד 120'. זו בטח לא אמא שהכינה את השלט - היא הרי טוענת שיש לה שתי ידיים שמאליות. ואבא? אין על מה לדבר בכלל. המסקנה המתחייבת - זו רינה. איזו השקעה! גם כרזה כל כך יפה וגם השכמה מוקדמת... טוב, נו, בכל אופן היום אני בת מצווה. יום מיוחד, לא?

רינה הדביקה בחשיבות את הכרזה על הארון והודיעה בקול חגיגי שיש לי בילקוט חפיסת שוקולד שאוכל לכבד בה את החברות בכיתה. התבוננתי שוב בכרזה. אין מה להגיד - היא מוסיפה הרבה נוי לארון הנמוך וחסר הצבע. נעמדתי על המיטה חרף נזיפתה של אמא, קדתי קידה קלה ואמרתי: "וויי! תודה, איזה יופי!"

אמא הזכירה לי (כאילו הייתי זקוקה לתזכורת) לחזור מבית הספר מיד אחרי הלימודים, כי אנחנו יורדים העירה כדי לקנות לי מתנת יום הולדת (ספרים, כמובן. אצלי מתנות הן תמיד ספרים).

ואכן, אחר הצהריים נסענו, אמא, רינה ואני, מבית וגן, השכונה הירושלמית שבה אנחנו גרים, למרכז העיר, לחנות ספרים ברחוב המלך ג'ורג'. מעולם לא הצלחתי להבין למה רחוב במרכז ירושלים,

בירת ישראל, קרוי על שם מלך אנגלי, במיוחד אחרי שהשקענו כל כך הרבה כדי לסלק את האנגלים מן הארץ. אמא הסבירה לנו שבימי המלך ג'ורג' המסוים הזה, החמישי, ניתנה הצהרת בלפור, שקבעה שבריטניה תתמוך בהקמת 'בית לאומי' לעם ישראל בארץ ישראל, ולכן כיבדו אותו בקריאת רחוב חשוב על שמו. היא הוסיפה שבכל מקרה צריך לשמוח על כך שאין רחוב על שם המלך ג'ורג' השישי, שהיה הרבה יותר גרוע מזה החמישי... אבל אני חושבת שבעצם היא מסכימה איתי.

השהות בחנות הספרים התארכה מן המשוער. אמא טוענת שצריך להמציא מכשיר דמוי חולץ פקקים כדי לשלוף אותי מקרבת ספרים, אבל אותו דבר בדיוק אפשר להגיד גם עליה ועל רינה. מזל שאבא לא הצטרף אלינו, אחרת בוודאי היינו נשארים שם עד שעת הסגירה... סוף-סוף יצאנו, מצוידים בחבילת הספרים שקנינו (אל דאגה, גם רינה קבלה מתנה), לקול ברכותיהם הנלהבות של בעלי החנות.

הלכנו לכיוון רחוב יפו ותחנת האוטובוס.

"טוב. עכשיו, מה דעתכן על גלידה טעימה בקפה אלנבי?" שאלה אמא בטון מפתה.

"כן! כן!" השיבה רינה בהתלהבות.

קפה אלנבי הוא לא סתם בית קפה. הוא כמעט מוסד לאומי, למרות שגם הוא (כמה מעצבן!) קרוי על שם עוד איזה אנגלי, הגנרל אלנבי. האמת היא שדווקא כלפי אלנבי יש לי רגשות חיוביים. הוא זה שהוביל את הצבא הבריטי בזמן כיבוש ירושלים מידי התורכים, במלחמת העולם הראשונה. על זה באמת מגיע לו צל"ש, כי התורכים היו הרבה יותר גרועים מהבריטים... היחס שלי לגלידה של קפה

אלנבי הוא עוד יותר חיובי, אך למרות זאת היססתי ולא עניתי מיד. "מה יש?" שאלה אמא בפליאה, "הרי הפעם האחרונה שקנינו גלידה בקפה אלנבי הייתה בחנוכה. אם זכרוני אינו מטעה אותי זה היה ביום קר, גשום וסגרירי. דווקא אז התעקשתן על גלידה, ואין ספק שמזג האוויר היום הרבה יותר מתאים לכך!"

אך לי היה רעיון אחר. ביקשתי מאמא שבמקום ללכת לקפה אלנבי נרד עד סוף הרחוב, עד הגבול. כן, שמעתם נכון, גבול.

זה באמת לא דבר רגיל שיש גבול באמצע עיר, ועוד בעיר בירה, אבל ככה זה בירושלים. אמא סיפרה לנו פעמים רבות איך מזמן, כשהיא הייתה ילדה ונערה, לפני מלחמת השחרור, לא היה גבול - לא קיר ולא גדרות תיל. רק החומה של העיר העתיקה, ובה השערים שדרכם אפשר היה להיכנס ולצאת. ירושלים של אז לא הייתה מחולקת. לנו זה נשמע כמו אגדה! היום ירושלים החדשה, המערבית, נמצאת בידינו, כלומר בידי מדינת ישראל, אך ירושלים המזרחית, העתיקה, כולל הכותל המערבי, נמצאת בידי הירדנים. זה המצב מאז סיום מלחמת השחרור, שבה אמנם ניצחנו, אך בירושלים עצמה גם הפסדנו והעיר העתיקה נפלה בידי הירדנים. רגלו של ישראלי לא דרכה בעיר העתיקה כבר תשע עשרה שנים, למרות שנחתם הסכם המאפשר לנו לבוא להתפלל בכותל המערבי. האם מישוהו באמת חשב אז שהערבים יכבדו את ההסכם?

פניה של רינה נפלו כששמעה את בקשתי. "לא, לא! אמא, בבקשה!" היא התחננה בקול טרגי. היה אפשר לחשוב שזה עניין של חיים ומוות. מיד הבנתי שזו לא רק הגלידה. רינה, שהיא רק בת תשע וחצי, מפחדת להתקרב לאזור הגבול. היא זוכרת שלא פעם ירו חיילי הלגיון הירדני העומדים על החומה סתם בלי סיבה על יהודים, אפילו על ילדים.

עדיין זכורה לי המהומה שהקימה רינה בשנה שעברה, כשאמא הציעה ללכת ברגל להר ציון בחג השבועות. הר ציון הוא המקום הכי קרוב לעיר העתיקה שנותר בידינו אחרי מלחמת השחרור. שם, מגג הבניין שבו קבור לפי המסורת דוד המלך, אפשר לצפות על הר הבית, מקום המקדש, מעל הכותל המערבי. בסוף לא הלכנו להר ציון כי גם אבא חשש שזה מסוכן מדי.

לא אכחיש שגם אני קצת דואגת כאשר מתקרבים לגבול, אבל יש בי רצון בוער של דווקא וגעגוע גדול לראות את העיר העתיקה, או לפחות להתקרב ככל האפשר. פעם שאלתי את אמא אם זה הגיוני שאני מתגעגעת למקום שמעולם לא ראיתי אותו, והיא ענתה לי בעצב שכן, זה אפשרי. הרי ירושלים נמצאת עמוק בליבו של כל יהודי, וכבר אלפיים שנה מתגעגעים אליה. יהודים בכל העולם מתפללים יום-יום לשוב לארץ ישראל, אף שלא ראו אותה מעולם.

היום אינני ממהרת לוותר לרינה. הרי היום יום ההולדת שלי, וזו המשאלה שלי! לשמחתי, אמא פסקה שחשוב להראות שאנחנו ממשיכים להגיע עד היכן שאפשר. איזה מזל שיש לי אמא אמיצה!

ירדנו ברחוב יפו, ורינה תפסה מחסה מאחורי אמא. אני ניסיתי בכל כוחי לראות משהו מחומת העיר העתיקה, מעבר לקיר הגבוה וגדרות התיל, בעמידה על קצות האצבעות ובקפיצות, אך האמת היא שרואים מעט מאוד. לפעמים היו החיילים שלנו נותנים רשות להציץ דרך חרכי הירי וכך לראות קצת יותר, אבל באותו יום לא הרשו לנו. אך רק העמידה שם הציתה, כמו תמיד, את דמיוני ורקמה בו חלום שפעם, אולי כשאהיה זקנה, אזכה גם אני להגיע אל הצד השני של החומה.

בדרך חזרה במעלה הרחוב, רינה, שבהלוך גררה את רגליה, הגבירה את קצב הליכתה. צעדיה היו מספיק רחבים כדי לנצח בלי

קושי במשחק 'צעדי ענק' שאנו משחקות בהפסקות בבית הספר. אני, לעומת זאת, הלכתי בהליכה איטית אחורנית, כדי לא להפסיד שום רגע של הצצה לעולם הקסום שמעבר לגבול. צורת הליכה זו עוררה את תימהונם של העוברים והשבים, והצליחה להרגיז מספר לא מבוטל של אנשים שבהם התנגשתי. לבסוף אמא הכריחה אותי להפסיק.

בסופו של דבר לא הפסדנו גם את הגלידה. נראה לי שאמא רצתה לפצות את רינה על הפחד שחוותה בגללי, והיא הצעידה אותנו ישר לקפה אלנבי.

פי באייר יום העצמאות תשכ"ז

היום הוא יום העצמאות ה-19 למדינת ישראל, וכירושלים מתקיים מצעד צבאי לכבוד המאורע! יצאנו מהבית מוקדם כדי להשיג מקום טוב לצפות במצעד. אבא, שאינו מחבב מצעדים, נשאר בבית. בעיניי המראה היה משובב. העיר כולה קושטה בדגלים, וחיילים ורכבים צבאיים מילאו את הרחובות.

אחזנו היטב בידיה של אמא, גם אני, הגדולה, שלא נאבד אותה בהמון. התזמורת ניגנה שירי לכת וההתרגשות גאתה. הנה, המצעד עובר על פנינו! עיניה של אמא ברקו והיא מלמלה: "איזה צבא יש לנו, מי היה מאמין?"

רינה דרשה לדעת: "למה, אמא, למה לא להאמין?"

ואמא ענתה לה: "חביבתי, את יודעת כמה טנקים היו לנו בזמן מלחמת השחרור? כמה מטוסים? כמה חיילים?"

לא, אנחנו באמת לא יודעות. ואז אמא צחקה בשובבות ואמרה: "טוב, בעצם גם אני לא יודעת, אבל כמעט שום דבר!"

"אז איך ניצחנו?" רינה ממשיכה לשאול.

אמא הרצינה, "ה' עזר לנו, וכשה' עוזר אפשר לנצח גם במעט נשק וכלי מלחמה".

"כמו בנס חנוכה! מעטים נגד רבים!" צעקה רינה. נתתי לה צביטה בזרוע. זה ממש מביך כשאנשים מסביב מסתכלים עלינו.

אמא הגיבה בשקט: "בכל אופן, טוב שגדלנו והתחזקנו. ברוך ה'!" איש מבוגר שעמד לידינו, חבוש בכובע טמבל בצבעי כחול-לבן, נענע בראשו בהתלהבות: "גברת, את צודקת בהחלט!" ולרינה: "וגם את!" וכולנו צחקנו.

לא רחוק מאיתנו שוחחו גבר ואישה. "לך תשווה את המצעד הזה למצעד שהתקיים בחיפה בשנה שעברה", אמרה האישה תוך שהיא מעקמת את פרצופה.

הגבר הנהן בראשו בהסכמה והוסיף: "וגם לזה שהיה בתל אביב לפני שנתיים. כן, פה בירושלים זה בהחלט פחות מרשים. אפילו קצת עלוב".

העפתי בהם מבט והשתדלתי לעקם את פרצופי בחיקוי מדויק של האישה. משום מה היא הרגיזה אותי עוד יותר מאשר בן זוגה. לא אהבתי את קולה המתנשא, וציינתי לעצמי שאין פלא שהיא נועלת לרגליה נעליים עם עקבים בגובה עשרים סנטימטרים.

שוויצרית, קבעתי לעצמי, מגיע לך שבעוד חמש דקות כבר יכאבו לך הרגליים...

למרות הנימה המזלזלת שבדבריהם, המצעד השאיר אותי עם הרבה שמחה בלב. הקהל התחיל להתפזר. כל האוטובוסים היו מלאים עד אפס מקום, ולא היה שום סיכוי לעלות על אחד מהם. התחלנו לצעוד ברגל, ובדרך התחננו לסיפורים מפי אמא, כרגיל.

"אמא, ספרי לנו על יום העצמאות הראשון! ספרי שוב איך כולם יצאו לרקוד ברחובות!"

"וגם איך היה בירושלים בזמן המצור, כשהייתם עומדים בתור לקבל מים!"

"ואל תשכחי לספר על דוד יצחק, שהיה מלווה את השיירות שניסו להביא אוכל ונשק לירושלים!"

וכמובן הסיפור האהוב עלינו ביותר: "איך היית הולכת לכותל המערבי כשהיית ילדה!"

"נראה לי שסיפרתי לכן כל כך הרבה פעמים, שאתן כבר יכולות לספר לעצמכן", צוחקת אמא, אך כמו תמיד היא נעתרת ומספרת. אבא נוהג לומר שאפשר להצמיד אותנו מכאן עד לסין על הסיפורים של אמא...

י"צ בא"י תלכ"ז

היום חגגנו את בת המצווה שלי במסיבה עם בנות כיתתי בסלון ביתנו. אמנם הימים הם ימי ספירת העומר, שלא נהוג לחגוג בהם, אך אבא אמר שאפשר לעשות מסיבה שלא יהיו בה מוסיקה רועשת וריקודים, וזו גם סעודת מצווה. לכבוד המסיבה אמא הכינה ארוחה טעימה ואפתה עוגה, ואבא ואני אמרנו דברי תורה קצרים. שיחקנו בכמה משחקים ושרנו שירים. החברות בירכו אותי והעניקו לי מתנות נחמדות. ככה זה בכל מסיבות בת המצווה היום. כשאמא הייתה ילדה לא נהגו לעשות לבנות מסיבת בת מצווה בכלל! אפילו כשדוד יצחק, אחיה הגדול של אמא, חגג בר מצווה רק שתו 'לחיים' והביאו עוגות 'לקח' לבית הכנסת. דברים משתנים כל כך מדור לדור! מעניין מה יהיה כשאני אהיה אמא, והבנות שלי תהיינה בנות מצווה.

כשכל החברות עזבו ניגשתי אל אבא ואמא, ונתתי לכל אחד מהם חיבוק גדול. אפילו רינה קיבלה נשיקה! שלושתם עבדו קשה מאוד כדי שהמסיבה תהיה מוצלחת. רינה אפילו התנדבה לעזור לאמא לפנות ולסדר את הסלון, ושלחה אותי לחדר למצוא מקום לכל המתנות החדשות.

ישבתי על המיטה בחדר ונשמתי כמה נשימות עמוקות כדי להירגע (אני מודה שאני שונאת לדבר לפני הרבה אנשים, גם כאשר זה

רק לפני חברות. ואפילו שכבר עברה שעה, ואולי יותר, הלב שלי עוד דפק חזק). סידרתי על השידה את התמונות ואת הקישוטים החדשים שקיבלתי - עציץ קטנטן שבו פרחים מלאכותיים בצבע סגול, קופת חיסכון בצורת כלבלב שמנמן, בובה מחרסינה מנגנת בפסנתר (זהו הכלי שאני מנגנת בו), תמונה של הרים מושלגים בשוויצריה, תבליט של עץ זית ועוד. בחנתי את התוצאה... וסידרתי מחדש. בטח מחר או מחרתיים אשנה את הכול שוב. הוצאתי בלוק ציור וניסיתי את מערכת העטים הצבעוניים (עשרים צבעים מרהיבים!) והעמדתי על מדף הספרים את ספר התהילים שנתנה לי חברתי הקרובה ביותר אביבה. על הכריכה שלו הודפס שמי באותיות זהב. ענדתי על צווארי את השרשרת עם האבנים בצבע הטורקיז, מתנת אבא ואמא, ובהיתי בדמותי שבמראה.

השמחה מהמסיבה החביבה השכיחה ממני לכמה שעות את האווירה הכבדה השוררת פה כבר מאתמול. המבוגרים מסתובבים רציניים וחמורי סבר. עכשיו נזכרתי בכך.

הפניתי את מבטי לעיתון מאתמול, אל הדף הראשי שממנו הביט פרצוף מרושע עם חיוך זדוני. זהו גמאל עבד אל נאצר, נשיא מצרים. הוא שונא יהודים, ובמיוחד את יהודי מדינת ישראל. אתמול סגר החצוף הזה את מִצְרַיִם טִירָאן שְׁבִים סוף לאוניות ישראליות, והוא לא מרשה להן לעבור! כל כך מוזר שעד עכשיו לא שמעתי על שני האיים הקטנים - טיראן וסִנַּפִּיר - ופתאום הם נעשו כל כך חשובים! בבוקר יום המסיבה, כשראיתי שאבא רותח מזעם על כך, שאלתי: "למה זה כל כך גרוע, בעצם?"

אמא, שתמיד אוהבת להעשיר את לשוננו בביטויים, ענתה: "נִיְתִי סֶפֶר וְנִחַזִּי" (אם הביטויים הם בשפה הארמית זה עוד יותר טוב!). "נביא ספר ונראה", דקלמנו רינה ואני יחד.

הספר הנדרש במקרה הזה היה אטלס, ואחרי שהכנסנו לתנור את העוגה למסיבת בת המצווה הבאנו את האטלס הכבד ממדף הספרים. אבא הראה לנו בדיוק היכן נמצאים האיים טיראן וסנפיר, והסביר שבין שניהם עוברות אוניות בדרכן אל נמל אילת. סגירת המִצְרִים תפגע בקשר הימי של ישראל עם אפריקה ועם המזרח הרחוק. אבא סיפר שבמלחמת סיני, בשנת 1956, ישראל כבשה את האי טיראן, והסכימה לסגת ממנו רק כאשר קיבלה התחייבות לשיט חופשי בַּמִּצְרִים. עכשיו נאצר מתגרה בנו על ידי חסימתם! באמצע ההסבר המפורט אמא קראה פתאום: "אוי ואבוי, העוגה!" והצליחה להציל אותה בדקה התשעים...

נאצר מאיים לזרוק את כל היהודים לים. רינה תהתה בקול: "אבל בירושלים אין ים!" ואני חשבתי לעצמי שאם הערבים יתקיפו אותנו, אולי עדיף שיזרקו אותנו לים... זה נשמע פחות גרוע ממה שעשו, למשל, בפרעות תרפ"ט בחברון, במוצא ובמקומות אחרים.

באחד הדפים הפנימיים של העיתון הופיעה קריקטורה מפחידה שהפיצו עיתוננים ערביים שונים: מגן דוד בצורת עניבת חנק, ובתוכו מדינת ישראל הקטנה. בליבה של המדינה הייתה נעוצה חרב. זה מה שמתכננים לנו אויבינו הרבים. מה צופן לנו העתיד?

י"ח באייר תשכ"ז

היום ל"ג בעומר, אך נושא השיחה העיקרי של המבוגרים בימים אלה הוא האפשרות שתפרוץ מלחמה. היום במכולת הקשבת ללויכוח אופייני בנושא בין שכננו לבניין, אדון בלאו, ובין בעל המכולת, אדון אזולאי.

"שטויות", טען אדון בלאו כשהוא סופר בקפידה את העודף שקיבל בקופה. "הערבים האלה יודעים לדבר הרבה, אבל תאמין לי, בסופו של דבר הם פחדנים ולא יעזו לעשות נגדנו כלום!" מרוב התלהבות הוא הניף את ידיו, וכמה מטבעות נפלו לרצפה. אדון אזולאי מיהר באדיבות לעזרתו והתכופף להרים אותם. כך עשה גם אדון בלאו, וכשקמו התנגשו ראשיהם זה בזה.

אדון בלאו שפשף את ראשו. "אחח... איזה ראש קשה יש לך", הוא שב למנות את המטבעות.

"חסרות לי חמש אגורות", הודיע.

בעל המכולת הגיש לו חמש אגורות מהקופה ואמר: "כמו שאינך יודע לספור מטבעות, כך גם אינך יודע מה זה ערבים. לפני רגע אמרת תאמין לי? מה פתאום שאני תאמין לך? תאמין אתה לי! אצלנו במרוקו גרנו איתם בית ליד בית, חצר ליד חצר. המשפחה שלי עברה את הפרעות בעיר ג'ראדה אחרי ההכרזה על הקמת

מדינת ישראל. את האיומים שלהם תמיד צריך לקחת ברצינות. אין לך מושג למה הם מסוגלים!"

ראיתי שאדון בלאו קצת מתקשה להתמודד עם הניסיון של אדון אזולאי ממרוקו, אך הוא לא ויתר על המילה האחרונה. "גם לי יש לא מעט ניסיון עם שונאי ישראל", הצהיר, "הרי נלחמתי בנאצים ביחידת פרטיזנים..."

בשלב זה נשמעו תלונות מהתור שהחל להתארך, ומר אזולאי פנה לטפל בממתנינים. מר בלאו ניצל את ההזדמנות, ובזמן יציאתו מדלת המכולת הפריח עוד משפט מקנטר: "מרוקו-שמרוקו. אתה עוד תראה מי צודק!" האמת היא שמאוד רציתי שאדון בלאו יהיה הצודק, אך בסתר ליבי האמנתי יותר לאדון אזולאי...

גם בין הילדים התנהלו ויכוחים דומים. אמנם לא יכולנו להסתמך על ניסיוננו האישי מחיים בארצות ערב או בקרב הפרטיזנים, אך זה לא מנע מאיתנו להביע דעה בהתלהבות קולנית. נוצרו ממש מפלגות בין ילדי השכונה. השכנים שלנו מלמעלה, צביקי ופיני, שהם בערך בגיל של רינה ושלי, היו השותפים הטבעיים שלנו לדיונים המלומדים. הדאגה והחשש גרמו לנו (ובמיוחד לצביקי ולי) להרגיש מאוד בוגרים. אנחנו הרגענו במילים בוטחות את האחים הקטנים, אך בינינו החלפנו מבטים רבי משמעות. לא נראה שפיני ורינה באמת האמינו לדברינו...

השכונה שלנו, בית וגן, נמצאת ממש ליד הר הרצל. בהר הזה קבור חוזה המדינה, בנימין זאב הרצל, אנשים חשובים נוספים שתרמו להקמת המדינה והרבה חיילים שנפלו במלחמות. זה אחד ההרים הגבוהים ביותר במערב ירושלים, אם לא הגבוה ביותר, ואפשר לראות ממנו אפילו חלקים של ירושלים המזרחית, שנמצאת בידי הירדנים. כיוון שזו נקודת תצפית מצוינת מעבירים לשם עכשיו

בשיירות ארוכות טנקים, תותחים וכלי נשק אחרים. פעמים רבות אחרי הלימודים אנחנו הולכים לראות מה נעשה שם, למרות שכבר לא נותנים לנו להיכנס להר. קצת עצוב לחשוב שכל הדשאים היפים וערוגות הפרחים בהר נרמסים תחת כלי הרכב הכבדים.

גם בבית הספר הימים אינם כתיקונם. התחלנו להגיד בכל בוקר בסוף התפילה את פרק כ' בספר תהילים, "יענך ה' ביום צרה... אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' א-לוקינו נזכיר... ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו". אמנם המנהל אמר לנו שמזמור זה הוא חלק רגיל בסוף תפילת שחרית, אבל ברור לנו למה דווקא עכשיו התחלנו לומר אותו. קשה שלא לחשוב עד כמה המדינה שלנו קטנה וכמה מדינות ערביות יש סביבנו. אויבינו מצוידים במיטב המטוסים, הטנקים והנשק - מתנת ברית המועצות - בכמויות עצומות! המילים של דוד המלך, שבעצמו עבר כל כך הרבה מלחמות, מחזקות אותנו.

יום אחד, בשעות הלימודים, עשו ניסוי צופרים וירידה למקלטים. על אף שידענו מראש על הניסוי ולמרות שהבחנו שזו אינה אזעקת אמת - החוויה לא הייתה נעימה, לפחות ברגעים הראשונים (אחרי כמה דקות הבנו שהבלגן 'מציל' אותנו ממבחן בחשבון שהיה אמור להתקיים באותה שעה, והתחלנו ליהנות). רינה ואני לא היינו משובצות באותו מקלט ודאגתי לה.

אנשי הג"א (שמעתם פעם על הג"א? כנראה שלא, כי היום זה לא קיים. אלה הם ראשי התיבות של 'הגנה אזרחית', יחידה של צה"ל שהגנה על האזרחים וביצעה תפקידי חילוץ והצלה. במקומה יש היום מערך 'פיקוד העורף') הודיעו לכל התושבים לדאוג לפינוי המקלטים מחפצים מיותרים ולהכינם לשימוש בעת הצורך. גם השכן שלנו יחיאל, אבא של צביקי ופיני, הוא איש הג"א. הוא 'גייס'

אותנו, הילדים, למבצע. אמנם הבניין שלנו הוא בניין חדש, שנבנה לפני פחות משנתיים, אבל לפי כמות הגרוטאות שהוצאנו מהמקלט אפשר היה לחשוב שהוא עומד כבר ארבעים שנה! לשמחתנו, השכנים משתי הכניסות בבניין לא התווכחו איתנו כשפקדנו עליהם להוציא את חפציהם, אלא שיתפו פעולה בצורה בלתי צפויה. אחרי שהמקלט היה נקי דאגנו שיהיו בו מים, מזרנים, כמה כסאות, תיק עזרה ראשונה ופנסים. הרגשנו מאוד גדולים וחשובים כשיחיאל עבר איתנו על הרשימה, ראה שהכול מסודר ושיבח אותנו.

המשימה הבאה הייתה למלא את שקי החול שמצמידים לחלונות הבתים כדי להגן מפני כדורים, פגזים ו'שאר מטעמים', כפי שאמא ניסחה זאת.

